

کمال الملک

(تغییر مسیر از کمال الملک)

☐

کمال الملک

محمد غفاری معروف به کمال الملک نقاش ایرانی (حدود ۱۲۲۷ تا ۱۳۱۹ ش) یکی از مشهورترین و پرنفوذترین شخصیت‌های تاریخ هنر معاصر ایران به شمار می‌آید. با کار او جریان دوست‌ساله تلفیق سنت‌های ایرانی و اروپایی به پایان می‌رسد و سنت طبیعت‌گرایی اروپایی در قالب نوعی هنر آکادمیک تثبیت می‌شود.

•

اویرایش [زندگی و کار

کمال الملک یا محمد غفاری در تهران زاده شد ولی سال‌های کودکی خود را در کاشان گذراند. در نوجوانی به تهران رفت و در مدرسه دارالفنون زیر نظر علی اکبر خان مزین الدوله آغاز به هنرآموزی کرد. ناصرالدین شاه به هنگام بازدید از این مدرسه کار او را پسندید و وی را به دربار فراخواند. دیری نگذشت که شاه به او لقب «نقاش باشی و پیشخدمت حضور همایونی» داد. (۱۲۶۱ ش) فعالیت

مستمر او در مقام نقاش دربار و معلم شاه بسیار مقبول افتاد و از این رو لقب «کمال الملک» گرفت. پرده معروف به تالار آینه از جمله مهم‌ترین آثاری بود که در این سال‌ها به وجود آورد. پس از کشته شدن ناصر الدین شاه کمال الملک برای مطالعه به اروپا رفت. (۱۲۷۶ ش) مدتی بیش از سه سال را در فلورانس، رم و پاریس گذرانید؛ و در موزه‌ها به رونگاری از آثار استادانی چون رامبراند و تیسین پرداخت. در پاریس با فانتن لاتور آشنا شد. سفر اروپا تأثیری مثبت در اسلوب کار و حتی طرز دید او گذاشت. او به دستور مظفر الدین شاه به ایران بازگشت (۱۲۷۹ ش) و کار در دربار را ادامه داد، ولی عملاً نتوانست با خواست‌های شاه جدید کنار بیاید. به عراق رفت و چند سالی را در آنجا گذرانید. (۱۲۸۰ تا ۱۲۸۳ ش) پرده‌های زرگر بغدادی (۱۲۸۰ ش) و میدان کربلا (۱۲۸۱ ش) را به هنگام اقامتش در عراق نقاشی کرد. او اگرچه به مشروطه خواهان متمایل بود (پرده علیقلی خان بختیاری (سردار اسعد) گواه آن است) در جنبش مشروطه مشارکت مستقیم نداشت. در سال‌های بعد مدیریت مدرسه صنایع مستظرفه را بر عهده گرفت. در این مدرسه با کوشش فراوان به پرورش شاگردان همت گماشت که زبده‌ترین شان خود استادانی در مکتب او شدند. سرانجام به دلیل اختلافاتی که با وزیران معارف بر سر استقلال مدرسه پیدا کرد، از کار تدریس و شغل دولتی دست کشید (۱۳۰۶ ش) و به ملک شخصی خود در حسین آباد نیشابور کوچید. (۱۳۰۷ ش) در آنجا بر اثر حادثه‌ای از یک چشم نابینا شد؛ اما تا سال‌های آخر زندگانی به نقاشی ادامه داد. کمال الملک از همان آغاز فعالیت هنری اش تمایلی قوی و آشکار به روش و اسلوب طبیعت‌گرایی اروپایی داشت. با ظهور کمال الملک وظیفه‌ای جدید برای نقاش دربار معین شد. او می‌بایست رویدادها، اشخاص، ساختمان‌ها، باغ‌ها و غیره را همچون عکاسی دقیق ثبت کند تا به عادی‌ترین مظاهر زندگی و محیط درباری سندیت تاریخی بخشد. بی سبب نیست که کمال الملک در این دوره اغلب پرده‌هایش را با

افزودن شرحی درباره موضوع رقم می‌زد. (مثلاً: طبیعت بیجان با گلدان و پرند
شکار شده، ۱۲۷۳خ) با این زمینه فکری و هنری کمال الملک به اروپا رفت.
هدف او شاید فقط ارتقای سطح دانش فنی اش بود. ولی در موزه‌ها آثار استادان
رنسانس و باروک را دید و شیفته آنها شد. منطقی‌اً او به لحاظ فرهنگی، ذهنی و
سابقه هنری آمادگی رویارویی و احتمالاً بهره‌گیری از جنبش‌های دریافتگری
(امپرسیونیسم) و پسا-دریافتگری را نداشت. اما زیبایی‌شناسی کلاسیسیسم
رنسانس و سبک و اسلوب بغرنج هنرمندانی چون رامبراند را نیز به درستی درک
نکرد (چنان که مثلاً در هیچ یک از نقاشی‌های کمال الملک و شاگردانش نشانی
از آشنایی با اسلوب لعاب رنگ کاری به چشم نمی‌خورد). با این حال آکادمی
گرایی در او قوت گرفت؛ و هنگامی که به ایران بازگشت بیش از پیش به هنر
دانشگاهی سده نوزدهم وابسته شده بود. حتی بعداً در بازنمایی موفقیت‌آمیز
برخی موضوع‌های اجتماعی نیز از این وابستگی‌های نیافت. او اساساً چهره نگار
و منظره نگار بود؛ و در تک چهره‌هایی چون «سید نصرالله تقوی» قابلیت و
مهارت خود را به حد کمال نمایان ساخت. کمال الملک با کوشش‌های خود در
مقام نقاش و معلم پاسخی متناسب با شرایط اجتماعی و فرهنگی زمانه اش به
ضرورت تحول هنری جامعه داد. بازتاب این کوشش‌ها در ذهن مردم خصوصیات
اخلاقی، نحوه زندگی و واقعه کور شدنش از او یک مرد افسانه‌ای ساخت. از جمله
دیگر آثارش: دورنمای صفی آباد (۱۲۵۳ ش)؛ عمله طرب؛ حوضخانه
صاحبقرانیه (۱۲۶۱ ش)؛ منظره آبشار دوقلو (۱۲۶۳ ش)؛ مرد مصری (۱۲۷۵
ش)؛ فالگیر یهودی؛ دهکده مغانک (۱۲۹۳ ش)؛ تک چهره خود هنرمند
(۱۲۹۶ ش)؛ تک چهره صنیع الدوله؛ نیمرخ هنرمند (۱۳۰۰ ش)؛ منظره کوه
شمیران (۱۳۰۱ ش). سرانجام محمد غفاری (کمال الملک) در ۲۷ مرداد سال
۱۳۱۹ درگذشت. نسخه اصل تعدادی از تابلوهای مشهور کمال الملک در کاخ
گلستان در معرض نمایش قرار دارد

اويرايش / فهرست آثار

آثار كمال الملڪ از سال 1290خ تا زمانى كه چشمش آسيبديد:

- 1- مرد برهنه 2- دورنماى دماوند 3- دورنماى ديگرى از دماوند 4- آخوند رمال
- 5- تصوير نيم تنه ناصرالدين شاه 6- تصوير مشهدى ناصر 7- زن پاى چراغ 8-
- خانه سنگى 9- خانه دهاتى 10- دورنماى ديگرى از باغ مهران 11- كپيه از
- تابلوى مزين الدوله (تابلو ميوه) 12- سن ماتيو 13- كپيه تيسين 14- رمال
- بغدادى 15- تصوير عضدالملڪ 16- دورنماى مغانك 17- پيرمرد (ناتمام) 18-
- مصرى 19- تصوير ديگر مصرى 20- فانتن لاتور 21- كبك بى جان 22- تصوير
- نيم تنه اتابك 23- صورت جوانى كمال الملڪ 24- رمال 25- تصوير
- كمال الملڪ در حال تبسم 26- زرگر 27- صورت كمال الملڪ با كلاه 28-
- بن زور 29- پرتيه 30- صورت ديگرى از كمال الملڪ با شنل 31- تصوير
- زن (مداد) 32- زرى يراقى هاى جهود 33- صورت ديگرى از جوانى كمال الملڪ
- 34- زنجيرى 35- تصوير زن (كه با همكارى گورديجانى كشيده شده) 36-
- تصوير مرحوم ذكاء الملڪ 37- تصوير رامبراند 38- تصوير ديگرى از
- كمال الملڪ 39- دورنماى چراغ برها 40- بازار مرغ فروش ها 41- صورت سردار
- اسعد 42- قاليچه صورت رامبراند 43- قاليچه صورت كمال الملڪ 44- قاليچه
- دورنماى منظره اى از شميران 45- تصوير مرحوم حاج نصرالله تقوى 46- قاليچه
- دورنماى ياخچى آباد 47- كپيه رافائل 48- كپيه تابلوى ديگرى از تيسين 49-
- كپيه ونوس 50- تصوير مظفرالدين شاه 51- تصوير احمد شاه 52- تصوير
- كمال الملڪ (آبرنگ) 53- تصوير مولانا (آبرنگ) 54- عرب خوابيده (آبرنگ)
- 55- حوض صاحبقرانيه 56- تكيه دولت 57- دورنماى پس قلعه 58- دورنماى
- زانوس 59- تالار آيينه 60- دورنماى لار 61- صورت ناصرالملڪ 62- تصوير
- پسر ناصرالملڪ 63- تصوير مشيرالدوله 64- تصوير وثوق الدوله 65- تصوير
- ضيع الدوله 66- پرنده الوان (آبرنگ) 67- دورنماى شهر از پشت بام صاحبقرانيه

68- دورنمای کوه شمیران از پشت‌بام مدرسه (ناتمام) 69- قالیچه منظره
خیابان شمیران 70- زن 71- کپیه باسمه فرنگی (به دستور احمدشاه) 72-
کپیه باسماه‌ای دیگر (به دستور احمدشاه) 73- نوازنده‌ها 74- تصویر ایستاده
یکی از پیشخدمت‌های دربار 75- نیم‌تنه یکی از درباریان (آبرنگ) 76- بازار
کربلا 77- منظره آبشار دوقلو 78- منظره حوض و فواره قصر گلستان 79-
تصویر میرزا علی‌اصغر خان اتابک (نیم‌تنه) 80- تصویر میرزا علی‌اصغر خان (تمام
قد) 81- تصویر آقا علی‌معین‌الحضور (آبرنگ)

اویرایش / روزشمار زندگی کمال‌الملک

- 1226: تولد کمال‌الملک در تهران
- 1226: سفر به کاشان در شش ماهگی
- 1234: سفر به تهران برای تحصیل
- 1235: ورود به مدرسه دارالفنون
- 1242: ورود به دربار به دستور ناصرالدین شاه
- 1255: گرفتن لقب نقاش‌باشی
- 1258*: گرفتن لقب نقاش‌باشی خاصه
- 1262: ازدواج با زهرا خانم
- 1263: به دنیا آمدن دخترش نصرت
- 1267: متهم شدن به دزدی، هنگام کشیدن تابلوی تالار آینه
- 1269: گرفتن لقب کمال‌الملک از ناصرالدین شاه
- 1272: آغاز به آموختن زبان فرانسه
- 1273: سفر به اروپا و اقامت در ایتالیا
- 1274: ورود به پاریس 1276: دیدار با مظفرالدین شاه در فرانسه

- 1277: چاپ زندگی‌نامه کمال‌الملک در روزنامه شرافت، شماره شصت
- 1277: بازگشت به ایران و گرفتن نشان درجه اول و حمایل سبز
مخصوص دربار
- 1278: سفر به عراق، هم‌زمان با سفر مظفرالدین شاه به خارج
- 1280: بازگشت به ایران و تمارض مصلحتی به سکتہ
- 1285: مرگ مظفرالدین شاه و خوب شدن سکتہ استاد!
- 1287: پیشنهاد تأسیس مدرسه صنایع مستظرفه به دولت
- 1296: درگذشت پسرش حسینعلی خان
- 1297: درگذشت همسرش
- 1298: درگذشت مادرش حدود
- 1300: نابینا شدن یک چشمش
- 1302 تا 1306: درگیری کمال‌الملک با وزرای معارف دولت وقت
- 1306: استعفا و آغاز بازنشستگی و اقامت در حسین‌آباد نیشابور
- 1319: درگذشت کمال‌الملک